

به مناسبت روز جهانی کوهستان

آنجا که زمین به آسمان می‌رسد

عطیه عیار
نویسنده

یکی از خوبی‌های طبیعت ایران این است که برای هر چه و در هر موردی بخواهید بنویسید، جایی و مثالی دارد. مثلاً ۱۱ دسامبر (۲۰ آذر)، در تقویم جهانی به نام «روز کوهستان» نامگذاری شده است و به راحتی می‌توانید فهرستی از کوه‌های بی‌نظیر و خاص دنیا را که در کشورت خودت است، معرفی کنید. خیلی مناطق دنیا هستند که برای دیدن یک کوه نه چندان بلند باید گرد جهان بگردند در حالی که بسیاری از ما اراده کنیم قله‌ای را یک طرف شهرمان می‌بینیم.

چرا کوه‌ها مهم هستند؟

کوه‌ها در دوران باستان هم سرپناه انسان‌ها بودند و هم محل زندگی بسیاری از اساطیر معروف. خدای یونانی زئوس و موجود افسانه‌ای شرق آسیا، ایتی هر دو بر بلندای یک کوه به سر می‌بردند - یا شاید هنوز هم به سر می‌برند! فریدون پس از پیروزی، ضحاک را در دل کوه زندانی کرد و سیمرغ زال را بر بالای کوه پروراند. موسی جلوه خداوند را پس از چهل روز خلوت بر بالای کوه توانست ببیند. خانه خدا بین دو کوه صفا و مروه واقع شده که هاجر برای سیراب کردن فرزندش بین این دو هفت بار دوید و پیامبر گرامی ما در داخل غاری درون کوه پیام وحی را شنید. کوه‌ها از اولین تمدن‌ها تا الان حضوری برجسته و مهم در زندگی بشر داشته‌اند. امروزه می‌دانیم که سرچشمه رودها و منشأ نیمی از آب‌های شیرین جهان هستند. خاستگاه و سرپناه گونه‌های جانوری و گیاهی متنوع و ارزشمندند و در دل خود منابع عظیم ثروت را جای داده‌اند که بدون آنها بشر هیچ پیشرفتی نداشت و نخواهد داشت.

کوه‌های ایران

ما خیلی خوشبختیم که از این پدیده طبیعی دنیا همه نوعش را داریم؛ مثلاً کوه بلند، کوه کوتاه، رشته کوه، قله‌های آتش‌فشانی همه در همین ایران خودمان پیدا می‌شود. در این نوشته قصد داریم به پنج کوه خاص ایران بپردازیم تا ببینید چقدر تنوع بالاست. این قله‌ها به ترتیب ارتفاع کم تا زیاد آمده‌اند.

فضانوردی مینیاتوری

قطعاً امکان سفر با ناسا و بقیه سازمان‌های فضایی را که نداریم. منظorman از فضا رفتن خدای نکرده مصرف قرص‌های روانگردان هم نیست! قرار است به دیدن کوه‌هایی برویم که در سیستان و بلوچستان زیبا سر از زمین برآورده‌اند. وقتی از چابهار به سمت گواترمی رانید، سمت راستتان دریا عمان است. اما امان از سمت چپ؛ چین و شکنی بر زمین افتاده به غایت دل‌فریب و البته عجیب و متفاوت از هر کوهی که تا به حال دیده‌اید. به خاطر همین شکل متفاوت به آنها کوه‌های مریخی می‌گویند. این کوه‌ها از نظر تعریف زمین‌شناسی بدبوم نامیده

می‌شوند. چون در طول میلیون‌ها سال آنقدر فرسایش سطح آنها زیاد بوده که هیچ گیاهی رویشان نرویده است.

اما نکته جالب‌ترین این است که روی بدنه آنها فسیل ماهی و صدف و نهنگ هم پیدا کرده‌اند. حدس پژوهشگران بر این است که زمانی دریا عمان این کوه‌ها را هم در برمی‌گرفته یا حداقل در جزر و مد تا آنجا پیش می‌رفته است.

بیابان دشت؛ بین دودشت

بین دودشت سابق که الان دوشهر بزرگ هستند، رشته کوهی است به ارتفاع ۳۲۱۱ متر. از دل این رشته کوه، کانی‌های مختلفی استخراج می‌کنند که معروف‌ترینش سنگ فیروزه است؛ همان سوغات معروف نیشابور. بینالود رشته کوه بین نیشابور و مشهد، به بام خراسان معروف است. از این جهت اهمیت دارد که واسطه کوه‌های هندوکش افغانستان و رشته کوه البرز ایران است. به خاطر حرکت صفحه‌های زمینی هم سالی ۴ میلی‌متر به ارتفاع آن اضافه می‌شود.

بینالود در ادبیات فارسی جایگاهی ویژه دارد. این کوه در افسانه‌های ایرانی آشیانه سیمرغ بوده است. در زمستان که به خاطر ریزش برف بهمن منطقه خطرناکی است اما اگر در بهار و تابستان به آنجا صعود کردید بگردید شاید پر سیمرغی هم یافتید.

بالاش برف لونه کرده

سومین قله بلند ایران، سبلان باشکوه یا همان ساوالان در گویش ترکی است. در معنای اسم ساوالان دو دلیل می‌آورند. یکی اینکه سا (سر)، وا (برف) و لان (پسوند مکان) با هم ترکیب شده‌اند و معنی جایی را می‌دهند که بالایش همیشه برف است. تعریفی دقیق از قله سبلان که حتی در ایام گرم سال هم سرد است و دمای آب دریاچه‌اش بیشتر از صفر درجه نمی‌شود. معنا دیگر اگر چه مورد بحث است اما با اسطوره‌های ما جور درمی‌آید. می‌گویند ساو یعنی صدا و الان یعنی گیرنده و علت این نامگذاری این است که پیامبر ایرانی، زرتشت در این مکان مبعوث شده و وحی الهی را دریافت کرده است. برای همین قله سبلان قداست بالایی بین مردم محلی دارد. سبلان برای کسانی که به بالای این قله صعود می‌کنند، جایزه خوبی در نظر گرفته است. دریاچه‌ای زیبا و بیضی‌شکل که از سطح مخروطی قله ۲۵ متر پایین‌تر است و آبش همیشه یخ‌زده.

روزی بخش بلند قامت دنا قله

نیست، بلکه بلندترین

چین خوردگی

رشته کوه زاگرس است. این رشته کوه بلند ۵۲ قله بالا ۴۰۰۰ متر دارد. به خاطر بارش خوب در آن منطقه تمام کوهستانی، همیشه سرزمینی پررزه و روزی بوده است.

قدمت پوشش گیاهی‌اش هم به هزاران سال پیش می‌رسد و درخت‌های بلوط هزار ساله در آنجا منظره‌ای عادی است. این رشته کوه یکی از باتوق‌های رایج کوهنوردان است و به خصوص در بهار و تابستان هوایی خنک و مطبوع دارد.

بلندترین قله دنا قاش مستان یا بیژن ۳ نام دارد. چرا بیژن ۳ می‌گویند زمانی که کیخسرو پیر می‌شود فردی معمولی را به جای خود بر تخت پادشاهی می‌گذارد و به سوی دنا می‌رود تا روزهای آخر عمر را آنجا بگذراند.

یکی از سردارانش به نام بیژن این جانشینی را قبول نمی‌کند. برای همین با سی نفر از مردان خود به دنبال کیخسرو به کوه می‌زند. اما راه چنان سخت و سرد بود که مردان و همراهان بیژن تصمیم می‌گیرند برگردند.

ولی در راه بازگشت یخ می‌زنند و تبدیل به مجسمه‌هایی یخی می‌شوند. آن منطقه امروزه سی سخت نام دارد. بیژن هم جدا از مردانش می‌میرد اما چون محل مرگش مشخص نیست سه قله بلند دنا را با نام بیژن ۱ و ۲ و ۳ می‌خوانند.

از سال ۱۳۹۰، دنا یکی از ذخیره‌گاه‌های زیست کره در ایران و جهان نامیده شده است. یعنی علاوه بر اینکه منطقه حفاظت شده است، محلی مناسب برای سایت‌های مطالعاتی دانشمندان و تلاش برای توسعه پایدار مبتنی بر طبیعت هم محسوب می‌شود.

دیو سپید پای در بند

به گل سرسید قله‌های ایران رسیدیم. دماوند، این

سپید آرام گرفته بر پیشانی ایران، ۵۶۰۰

متر ارتفاع دارد؛ بلندترین

قله ایران و غرب

